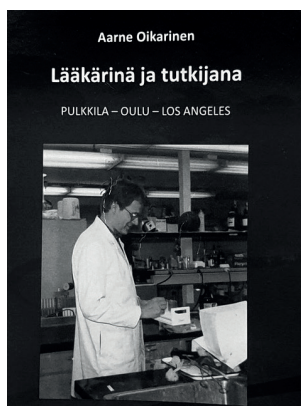

Huippututkimusta kyynärpääntuntemassa

Olavi Jakkula

Aarne Oikarinen *Lääkärinä ja tutkijana* : Pulkkiila – Oulu – Los Angeles, s.35 Kustantaja: Aarne Oikarinen 2021

Lääketieteen ja kirurgian tohtori, emeritusprofessori Aarne Oikarinen on kirjoittanut elämäntarinoistaan kolmannen kirjan ”Lääkärinä ja tutkijana Pulkkiila – Oulu – Los Angeles”. Kirja kertoo ajasta Pulkkilan terveyskeskuslääkärinä, väitöskirjan teosta, ihotauteihin erikoistumisesta ja post-doc -vaiheesta Los Angelesissa. Aikaisemmat kirjat ovat ”Isän ja äidin tarina” eli vanhempien elämä Kylmäälän kylässä ja oman lapsuuden kasvuympäristö sekä toinen kirja ”Vilukylästä lääkäriksi” eli kuvaus koulu- ja opiskeluvuosista.

Lääkärinä ja tutkijana -kirja on helppolukuinen, mielenkiintoa herättävä, mukaansa tempaava ja hyvin kirjoitettu. Teksti soljuu ja etenee oivallisesti. Tiheään rytmittetyt väliotsikot helpottavat luke-

mista. Kirjoittajan tekstin tuottamisessa näkyy harjaantuneisuus ja kirjallisuuden harrastus. Eikä vähämerkityksellisenä voi pitää sitäkään, että Oikarinen on Muhoksen lukion kuuden ällän ylioppilas ja paikallislehti *Tervareitin* kesätöimittaja. Kirjassa on myös muutamia valokuvaosioita – mittavin kirjan lopussa.

Oikarinen kuvaa kirjan Pulkkiila-osiossa epävarmuuttaan ja ponnisteluja kolmen kunnan terveydenhuollosta vastaavana lääkärimä (1974–75). Kokemusta hän kuvaa rankaksi ja päivystysrasitusta suureksi. Työ oli kuormittavaa pelkästään siitä näkökohdasta, että puolen vuoden aikana hän otti vastaan yli 3000 potilasta. Nykyään terveyskeskuslääkäri katsoo vuodessa noin 1600 potilasta. Merkittävimpänä puutteena Oikarinen piti työssään vuodeosaston puuttumista alueelta. Siitä kärsivät sekä potilaat että hoitava lääkäri. Paikallisten ihmisten ystävällisyys, vieraanvaraisuus ja sosiaalisuus kohensivat nuoren lääkärin mieltä ja viihtymistäkin. Innokkaana kirjojen lukijana Oikarinen kävi lainaamassa kirjallisuutta Pulkkilan kirjastosta. Päivystysvuorot mahdollistivat ajankulun kirjojen parissa.

Muuten mielikirjoitukseen Oikarinen mainitsee Vilhelm Mobergin ”Maahanmuuttajat”, Väinö Linnan ”Täällä Pohjantähden alla” ja Aleksandr Sozenitsynin ”Vankileirien saariston”.

Väitöskirjatyo sai vauhtia terveyskeskuslääkärinä toimimisen

jälkeen Oulun yliopiston lääketieteellisen kemian laitoksella. Laitosta johti ansioitunut professori Kari Kivirikko, jonka johtamaan *kollageeni-tutkimusryhmään* Oikarinen liittyi. Kollageeni on proteiini-alkuaissaine. Sitä on ihmisen ihossa, jänteissä ja rustossa. Kollageeni-ryhmä tuotti paljon väitöskirjoja 1970-luvulla – jopa ennätysmäärän yliopiston eri tutkimusryhmistä. Tohtoriksi väitelleet ovat sijoittuneet merkittäviin terveydenhuollon tehtäviin ja saaneet professorinimityksiä kansainvälisiin huippuyliopistoihin.

Oikarinen toteaa väitöskirjatyötä kuvatessaan: ”On tärkeää suoda itselleen positiivista kannustusta. Olipa kyseessä halkojen hakkaaminen, rakentaminen, urheilusuoritus, marjojen poiminta tai mikä tahansa teko. On tärkeää pysähtyä ja katsoa, mitä on saanut aikaiseksi.” Väitöskirjatyönsä ohjaajalle professori Kivirikolle syntymäpäiväonnittelussaan Oikarinen toteaa: ”Hyvä poliitikko on realisti olematta kyynikko ja idealisti olematta utopisti (presidentti Kekkonen). Menestyvän tutkimusryhmän johtajan täytyy olla realisti ymmärtääkseen, mikä on tieteellisessä työssä mahdollista. Toisaalta yhtä tärkeää on olla idealisti, jolla saa herätettyä intoa tutkimusryhmän jäseniin.”

Tohtorinväitöksen ”jälkilöylyihin” liittyi pienehkö, mutta ystävyyden kannalta merkittävä oheistapahtuma: tupenpeluu. Tuppi-korttipeli pelattiin ”juhlatuppe-

na” ravintola *Arinan Lohenpyrstö*-kabinetissa. Pelin tulos oli neljänousua, mutta ei tuppeen menoa.

Väitöskirjatyön jälkeen Oikarinen aloitti erikoistumisen ihotauteihin apulaislääkärin tehtävässä Helsingin Allergiasairaalan ihotautiosastolla. Sairaalan professorin Allan Lassuksen eräs oppilas kertoi ihmetelleensä professorin potilaspapereihin tekemiä merkintöjä: *p. pp. e. h.* Merkinnät tarkoittivat, että *potilas parempi, entinen hoito*. Lassus pystyi katsomaan yksityisvastaanotollaan enemmän potilaita, koska aikaa ei mennyt paperitöihin.

Helsingin yliopiston iho- ja sukupuolitautein klinikan professorina ja ylilääkärinä toimi Kimmo Mustakallio. Häntä pidettiin elämän nautiskelijana. Oikarinen osallistui Ihotautilääkäriyhdistyksen vuosijuhlaan Kalastajatorpalla, jolloin hänen pöytäseuranaan oli mm. Mustakallion vaimo näyttelijä Marita Nordberg. Oli mielenkiintoista kuunnella vuoristoneuvos *Tuuran* puolison ja *Uuno Turhapuron* anopin kerrontaa elokuvien filmauksista ja sattumuksista. Monet koomikoista, kuten *Turhapuron* roolia näytellyt Vesa-Matti Loiri saattoivat olla yksityiselämässään esittämiensä hahmojen vastakohtia. Toinen seurapiiritapaaminen tapahtui Los Angelesin aikana. Oikariselle ja hänen Heljä-vaimolleen järjestyi ystävyys-suhteilla mahdollisuus vieraillla Greta Peckin os. Kukkonen kodissa eli näyttelijä Gregory Peckin entisen puolison luona. Eikä kaikki ollut kultaa, mikä kiiltää. Korut, joita hän piti päällään eivät olleet aitoja. Niitä hän säilytti pankkiholvissa varkauden vuoksi.

Elämä kulki raiteillaan. ”Ikämiehenä” suoritettu asepalvelus Keskussotilassairaala *Tilkassa* va-

rusmieslääkärinä sujui jouhevasti. Oikarinen teki mm. allergiatutkimusta armeijan huonepölyn vaikutuksista varusmiesten atoopiseen ihottumaan ja allergiseen nuhaan.

Vuodet 1979–82 Oulun yliopiston lääketieteellisen kemian laitoksella ja ihotautien klinikalla olivat tuloksellisia ja julkaisuja syntyi nopeaan tahtiin. Tutkimusyhteistyötä oli käynnissä useiden tutkijoiden kanssa. Sittemmin monet heistä ovat edenneet huippuvirkoihin tai professoreiksi (mm. Palotiet, Tryggvason, Viinikka, Ylikorkala, Hannuksela, Karvonen, Bruckner-Tuderman ja Risteli). Vapaa-aika kului mm. syntymäkodissa Muhoksen *Kylmälänkylässä* paikkoja järjestellen, remonttihommissa, halkojen teossa ja marjastamassa. Lappiin ja Norjaan tehtiin veljien ja ystävien kanssa kalareissuja. Eräällä reissulla oli autossamme käynyt varkaita. Rautujärvillä ollessamme Mersun pieni etusivuikkuna oli rikottu ja Norjan kruunut ja muu kahiseva varastettu.

Oikarisen kirjan loppuosa käsittelee *postdoc*-vaihetta (1982–84) Los Angelesissa *Harbor Medical Center*-tutkimusyksikössä. Laitos on osa lajaa UCLA-yliopistoa eli *University of California at Los Angeles*. Tutkimusyksikön johtajana toimi suomalaissyntyinen professori Jouni Uitto. Tutkimustyö Kaliforniassa oli opettavaista ja kiehtovaa. Tutkimustyön mahdollisti *Silbert*-säätiön apuraha ja Oulun yliopiston apulaisopettajan osapalkka. Vajaan kahden vuoden aikaan mahtui paljon työtä, tutustumista uuteen amerikkalaiseen kulttuuriin ja ihmisiin, matkoja ja seikkailuja sekä lukuisia vieraita, joiden isäntinä Oikariset toimivat. Elämä USA:n länsirannikolla

ei ole aivan sellaista, millaisen käsityksen saa TV-sarjoista ja elokuvista. Kun Oikariset katsovat tänä päivänä uutisia Amerikasta, ymmärtävät he paremmin, miksi asiat ovat siellä kuten ovat. Kaikki ei ole suinkaan auvoista maassa, joka on monien haaveiden kohteena.

Harbor Medical Center -tutkimuskeskuksen laboratoriot olivat parakkimaisia, kevytrakenteisia ja yksikerroksisia rakennuksia. Parakit oli rakennettu 1950-luvun alussa Korean sodan aikaan ja olivat sen verran huonokuntoisia, että ne eivät olisi täyttäneet Suomen viranomaisten määräyksiä. Puutesta huolimatta alueella tehtiin huippututkimusta. Fyysisesti hienot tilat eivät siis ole korkeatasoisen tutkimuksen edellytys. Aluksi *Aarne* ja *Heljä Oikarinen* ihmettelivätkin voimmeko tulla näin alkeellisiin tiloihin tekemään tutkimustyötä. Lähes kahden vuoden tutkimustyön tekeminen ankeissa ja ahtaissa tiloissa ei haitannut työntekoa. Tärkeintä oli laitoksen henki ja into sekä se, että oli riittävästi reagensseja ja laitteita. Ennen kaikkea ympärillä oli ihmisiä, joilta oli helppo kysyä neuvoja.

Jouni Uiton ihotautien tutkimusryhmässä oli kymmenkunta tutkijaa 80 neliömetrin parakissa. Tilassa oli tiivis tunnelma. Tutkimusta tehtiin kynnärpääntumassa. Työpäivä alkoi johtajan kierrolla tutkijoiden luona. ”*Whats cooking?* eli *Mitä olet tekemässä?*” Tapa oli tehokas ja tuloksia tuottava. Menetelmästä käytetään nimitystä johtaminen *by walking* eli johdetaan käymällä alaisten luona.

Turun yliopiston erään tutkijan ovenpielessä oli lappu, jossa luki *publish or perish* eli *julkaise tai tuhoudu*. Jos et julkaise, et pärjää tiedemaailmassa. Julkaisutoiminta on tutkimustoiminnan menestymisen

ehto. Periaatteena on hyvä olla, että tutkimusartikkeli julkaistaan mahdollisimman korkeatasoisessa julkaisussa mahdollisimman nopeasti. ”*Nopeat voittavat hitaat*”. Uiton tutkimusryhmässä noudatettiin tätä periaatetta. Mikäli tutkimustuloksilla oli tieteelle uutuusarvoa, artikkelia ehdotettiin arvioinnin jälkeen välittömästi julkaistavaksi. Viivyttelyyn ei ole varaa. Menestykselliselle tutkijanuralle pääsee ilman että pyrkii täydellisyyteen: ”*good enough eli riittävän hyvä*”. Valtioneuvos Johannes Virolaisella oli niin politiikkaan kuin tieteenkin sopiva sanonta: *Paras on hyvän pahin vihollinen*”.

Varkaat ja pitkäkyntiset seuraavat tieteentekijöitäkin ja kongressiosallistujia. *Amerikan dermatologien* vuosikokouksessa New Orleansissa turvalliseksi todetussa pilvenpiirtäjähotellissa ammattirikolliset olivat käyneet saalistamassa. Oli tapahtunut lukuisia ryöstöjä jopa hisseissä. Värikäs ja viehättävä kaupunki pantiin koustoiminnan osalta pannaan useiksi vuosiksi.

Keväällä 1984 Oikaristen tutkimusjakso Kaliforniassa tuli päätökseen. Oli aika koota mukaan otettavat kampeet. Hankitun dollarihymyn Oikariset laivasivat New Yorkista Suomeen ajelemalla

Floridan tuttavien kautta Itäranikon metropoliin. Tuntui helpotavalta päästä tuttujen ihmisten ja asioiden pariin. Uudet haasteet odottivat. Unohtumattomat ja upeat kokemukset olivat piirtyneet syvälle mielenopukoihin.

Kaikuja Amerikan ystäviltä kantautui usein Suomeen. Kevättalvela 1985 Los Angelesin tutkijaystävä oli ollut hyvin huolestunut ja kehottanut Oikarisia muuttamaan pitemmäksi aikaa tai lopullisesti Kaliforniaan. Syynä oli Neuvostoliiton ohjuksen harhaantuminen ja putoaminen Inarijärven jäälle. Ystävä piti tätä suurena turvallisuusuhkana. ■